

NATUURHISTORISCH MUSEUM

DE COLLECTIES VAN BROEDER ARNOUD

door
P. J. BRAKMAN

Zoals reeds in een vorig Maandblad vermeld werd, verkreeg het museum door schenking de collecties Insecta van Broeder Arnoud te Heerlen. Bijna uitsluitend in Zuid-Limburg verzameld, vertegenwoordigen deze insecten een zeer welkome verrijking van de museumcollecties. De schenking is daarom ook zo belangrijk omdat Broeder Arnoud, zoals algemeen bekend, zich zeer intensief met de fauna van de beken en hun oevers bezighoudt. Veel van wat in deze biotopen leeft is onherroepelijk gedoemd uit onze fauna te verdwijnen als niet op zeer korte termijn paal en perk wordt gesteld aan de waterverontreiniging door rioleeringen en industrieën. Het materiaal van Br. Arnoud is nauwkeurig van vindplaatsen en data voorzien, zodat de bewijsstukken van wat hier eens leefde althans in het museum aanwezig zijn.

Aan de activiteiten van Br. Arnoud op entomologisch gebied werd reeds eerder in het Maandblad aandacht geschonken (Willems, 1960); ook van eigen hand verschenen vele fraai geïllustreerde artikelen.

De collecties omvatten ruim 1500 soorten insecten in meer dan 6000 exemplaren. Bovendien heeft de schenker zich niet tot de volwassen insecten beperkt, doch van vele waterbewonende soorten ook de larvenstadia en exuvia

bestudeerd en verzameld. Deze preïmaginale stadia zijn uitermate geschikt als demonstratiemateriaal, o.a. voor onderwijsdoeleinden. Vanzelfsprekend zijn vele zeldzaamheden aanwezig, waarop bij de hierna volgende verantwoording der afzonderlijke Orden nader wordt ingegaan.

Hymenoptera. De vliesvleugeligen (bijen, wespen en mieren) vormen het omvangrijkste en ook wel het belangrijkste deel der collecties. Afgezien van de sluipwespen, die nog niet alle op naam zijn gebracht en hier dus niet meegeteld worden, bevat de schenking 402 soorten bijen en wespen, waarvan 66 soorten die in de museumcollectie ontbraken, 20 soorten waarvan ofwel het ♂ ofwel het ♀ ontbrak en 33 andere zeer zeldzame soorten.

De voornaamste zijn:

Sphecodes ferruginatus Hag. (Heerlen, Eijs-Wittem), alleen bekend uit Zuid- en Midden-Limburg.
Sphecodes niger Sich. (Eijs-Wittem), verder alleen bekend van Vlodrop.

Coelioxys elongata Lep. (Schinveld), de enige vindplaats in Zuid-Limburg.

Heriades distinctus Stöckh. (M'richt, Simpelveld).

Thyreus orbatus Lep. (Schinveld, Terwinselen).

Trachusa byssina Pnz. (Heerlen).

Bombus pomorum Pnz. (Heerlen), één van de weinige vindplaatsen in ons land.

Psithyrus norvegicus Sp. Sn. (Eijgelshoven).

Rhopites 5-spinosus Spin. (Bemelen en M'richt), de enige bekende vindplaatsen in Nederland.

Andrena pandellei E. S. (Schinveld, Simpelveld), zeldzame soort van Z. Limburg en de Peel.

Andrena niveata Fr. (Schaesberg), slechts enkele exemplaren uit ons land bekend.

Andrena combinata Chr. (Stokkem).

Andrena lapponica Zett. (Vijlen), de enige 2 ♀♀ uit Z. Limburg.

Andrena synadelphia Perk. (Brunssum, Heerlen, Vijlen), verder alleen bekend uit de Achterhoek.

Andrena helvola L. (Gulpen), buiten Z. Limburg slechts drie vindplaatsen.

Andrena fulvago Chr. (Sibbe, Schinveld).

Andrena geltriae v. d. Vecht (Brunssum, Simpelveld), een nog weinig bekende soort van de diluviale zandstreken.

Osmia papaveris Latr. (Heerlen, Schaesberg, Susterzeel, Wahlwiller).

Osmia bicolor Schrk. (Schin op Geul), alleen uit Z. Limburg bekend.

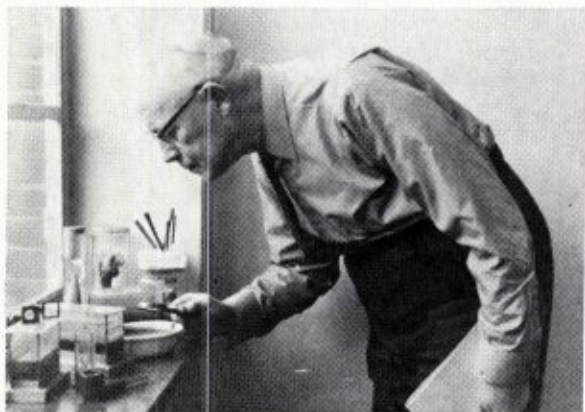
Osmia ravouxi Per. (Simpelveld), verder slechts bekend van Echt en Heerlen.

Osmia spinulosa K. (Eijs-Wittem).

Prosopis rinki Gorski (Brunssum), verder slechts drie verspreide vindplaatsen in ons land.

Prosopis spilota Först. (Echt, Brunssum).

Dufourea dentiventris Nyl. (Simpelveld, Terwinselen).

Broeder Arnoud aan het werk. foto Br. Rogier

Halictus laevis K. (Heerlen), verder slechts van drie andere vindplaatsen bekend.
Halictus eurygnathus Bl. (Eijs-Wittem).
Nomada mutabilis Mor. (Schinveld), voorts slechts bekend van Hierop.
Nomada rhenana Mor. (Heerlen), slechts uit Limburg bekend.
Psen atratinus A. Mor. (Brunssum).
Passaloecus eremita Khl. (Gulpen), nieuw voor Nederland, thans ook bekend uit Emmen.
Psenulus laevigatus Sh. (Heerlen), nieuw voor Nederland.
Ectemnius nigrifrons Cress. (Brunssum).
Crossocerus congener Dhlb. (Stokkum), uitsluitend uit Z. Limburg bekend.
Crossocerus tirolensis Khl. (Stokkem).
Crossocerus cinxius Dhlb. (Heerlen).
Crossocerus barbipes Dhlb. (Benzenrade), verder alleen in Winterswijk gevonden.
Dolichurus corniculatus Spin. (Brunssum).
Priocnemis clementi Hpt. (Heerlen), alleen bekend uit Gelderland en Limburg.
Polistes biglumis bimaculatus B. (Nuth, een ♀), nieuw voor Nederland en het enige inlandse ex.
Odynerus dantici Rossi (Brunssum), alleen bekend uit O. Brabant en Limburg.
Odynerus dusmetiolus Str. (Heerlen), alleen W. Brabant en Limburg.
Odynerus scoticus Curt. (Terwinselen).
Omalus bidentulus Lep. (Eijgelshoven), alleen bekend uit Z. en M. Limburg.
Holopyga ovata Dhlb. (Brunssum).
Chrysis angustula Schck. (Heerlen, Schinveld), verder slechts gevonden in Ulvenhout.
Camponotus ligniperda Latr. (Heerlen), de reuzemier, uitsluitend in Z. Limburg gevonden en dan nog zeer zeldzaam.

Trichoptera. De schietmotten of kokerjuffers zijn altijd een geliefkoosd object van Br. Arnoud geweest en zijn dan ook in grote series aanwezig. Van belang is hier dat van zo-

veel mogelijk beken de vangsten zijn vastgelegd. Juist deze dieren worden door de watervervuiling bedreigd en zullen op de duur in deze milieus verdwijnen of sterk achteruit gaan. Vermelde Smi s a e r t (1959) 25 soorten uit de Limburgse beken, Br. Arnoud zag kans de laatste 20 jaar niet minder dan 62 soorten te verzamelen. De meest opvallende zijn:

Rhyacophila septentrionis Mcl. (Mechelen, Wijlre, Epen, Terziet), de eerste uit Nederland bekende imagines.

Wormaldia occipitalis Pict. (Mechelen), tweede vondst in ons land.

Stenophylax latipennis Curt. (Mechelen), nieuw voor Nederland.

Stenophylax luctuosus Pill. (Mechelen), tweede vindplaats in Nederland.

Drusus annulatus Steph. (Holset, Mechelen), nieuw voor Nederland.

Silo pallipes Fbr. (Mechelen), de eerste imagines uit ons land.

Plecoptera (steenvliegen) en **Ephemeroptera** (eendagsvliegen). Van deze steeds zeldzamer wordende dieren zijn tientallen exemplaren, soms met larvenstadia en exuvia, aanwezig, afkomstig van de Z.-Limburgse beken. Ze zijn voor een deel nog niet op naam gebracht en wachten dus nog op een bewerker.

Neuroptera. De netvleugeligen zijn met fraaie soorten vertegenwoordigd, waarvan genoemd worden:

Osmylus fulvicephalus Scop. (Mechelen, Noorbeek, Pesaken, Vijlen).

Sisyra fuscata F. (Gulpen, Geulle).

Eumicromus angulatus Steph. (Ravensbos).

Eumicromus paganus L. (Kerkrade, Ravensbos).

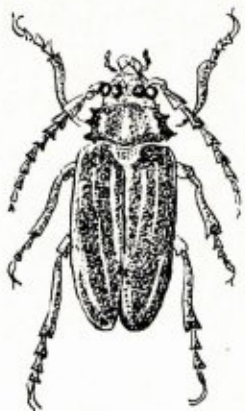
Drepanopteryx phalaenoides L. (Eijs-Wittem), een zeer mooi dier en een grote zeldzaamheid.

Sialis fuliginosa Pict. (Pesaken, Epen, Holset, Mechelen).

Osmylus fulvicephalus Scop., ware grootte.

Odonata. Van de libellen is een mooie serie vertegenwoordigers der beekoeverfauna aanwezig, enkele met larvenstadia en exuvia.

Prionus coriarius L., ware grootte.

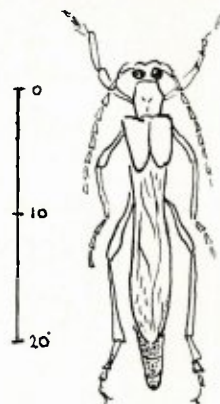
Hemiptera-Heteroptera. Bij de wantsen bevinden zich verschillende soorten die voor het museum een welkome verrijking betekenen. Opvallend zijn:

Graphosoma lineatum L. (Heerlen, Terwinselen), de fraai getekende pyamawants.
Hypseloecus visci Put. (Benzenrade, Mechelen, Nijswiller, Putberg, Voerendaal), een soort die door Br. Arnoud nieuw voor ons land op *Viscum* gevonden werd.

Coleoptera. Ook onder de kevers bevinden zich verschillende uitschieters, waarvan slechts de volgende genoemd worden:

Emus hirtus L. (Brunssum), de mooiste Nederlandse kortschildkever.
Dianous coeruleus Gyll. (Gulpen), een soort die in tientallen jaren niet meer in ons land gevonden was en waarvan Br. Arnoud een rijke vindplaats ontdekte.
Cantharis violacea Payk. (Gulpen), een soort die zeer weinig gevonden wordt, maar vroeger algemener moet zijn geweest.
Opilo mollis L. (de Hulst).
Allonyx 4-maculatus Schall. (Heerlen).
Ludius ferrugineus L. (Brunssum), een grote zeldzaamheid.
Anobium denticolle Creutz. (Kroubeek).
Meloe variegatus Donovan. (Heerlen).
Prionus coriarius L. (Heerlen).
Necydalis major L. (Simpelveld), een prachtexemplaar van deze zeldzaamheid.
Dorcadion fuliginator L., de boktor van de Brunssummerheide, de enige vindplaats in Nederland.

Reeds eerder waren de *Arachnida* (spinnen) van Broeder Arnoud in de museumcollecties opgenomen. Mede door zijn toedoen is thans ongeveer drievijfde gedeelte van alle in ons land gevonden spinnesoorten uit Limburg bekend. Hij ontdekte tientallen soorten die

Necydalis major L.

nieuw voor Limburg waren en zelfs de volgende 8 soorten die nooit eerder in Nederland waren gevonden:

Helophara insignis Blw. (Heerlen).
Labulla thoracica Wid. (Heerlen).
Porrhomma egeria Simon (Colmond, Schin op Geul).
Saloca diceros Cbr. (Colmond).
Bathypantes setiger F. Cbr. (Heerlen).
Dicymbium tibiale Blw. (Heerlen).
Monocephalus fuscipes Blw. (Heerlen).
Thyreosthenius parasiticus Wstr. (Heerlen).

Het spreekt vanzelf dat één man dergelijke heterogene diergroepen niet volledig kan beheersen. Veel is dan ook door specialisten op naam gebracht, hetgeen de waarde der collecties alleen maar verhoogt.

Broeder Arnoud heeft zich voor de studie van de Limburgse Arthropoden-fauna zeer verdienstelijk gemaakt. De resultaten van zijn jarenlange arbeid zijn thans veilig in het museum opgeborgen en zullen daardoor voor ons nageslacht bewaard blijven.

ZUSAMMENFASSUNG

Das Naturhistorische Museum in Maastricht erhielt von Br. Arnoud in Heerlen geschenksweise seine während zwanzig Jahre in Südlimburg gesammelte Insekten. Die wichtigsten Arten werden kurz verzeichnet.

Literatuur

Smisjaert, H. R., 1959, Limburgse Beken II — Natuurhist. Maandblad 48: 35-46.
 Willemse, C., 1960, Entomologische verzamelingen in Limburg — Natuurhist. Maandblad 49: 187-189.